

Humanismia vai tekoälyä? Uupumusta vai oppimisen paloa? Näkökulmia lukiouudistukseen

Kiitän sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta olla kuultavana 23.5.2018 tilaisuudessa. Seuraavat huomiot liittyvät uudistettavaan lukiolakiin ja sen taustalla olevaan hallituksen esitykseen (41/2018 vp). Lausuntoni koskee ennen kaikkea lakiuudistuksen kohtia, jotka liittyvät

- lukio-opiskelijan arviointiin,
- opintokokonaisuuksien arviointiin
- lukiokoulutuksen arviointiin ja
- ylioppilastutkintoon.

Lukiolain yksityiskohtaisissa perusteluissa pykälän 37 ensimmäisessä momentissa tulee esittää selkeästi arvioinnin eri tehtävät ja roolit. Valmisteilla olevassa lakiluonnoksessa arvioinnin kannustava ja ohjaava rooli korostuu, mutta opiskelijan osaamisen arviointi puuttuu tästä kohdasta kokonaan. Lisäksi ensimmäisessä momentissa oleva lause: *Opiskelijalle on lukio-opintojen aikana annettava mahdollisuus itsearviointiin*, on ristiriidassa toisessa momentissa mainittujen perusteluiden kanssa siitä, että arviointimenetelmistä ei laissa säädetä. Itsearviointi on yksi arvioinnin menetelmä, joka tässä momentissa nykyisessä muodossa korostuu ja samalla tullaan säätäneeksi myös arviointimenetelmästä.

Pykälän toisessa momentissa on tarkoitus säätää opintojakson aikaisesta arvioinnista. Arviointimenetelmistä ei ole syytä päättää valtakunnallisesti, kuten momentissa todetaan, mutta lukiolaisten arvioinnin yhdenvertaisuuden turvaamiseksi lukio-opintojen aikaisesta arvioinnista tulee säätää tai määrätä valtakunnallisin normein. Arviointitutkijat ovat osoittaneet, että arviointi ei ole yhdenvertaista opintojen päättövaiheessa (Ks. esim. Kupiainen ym. 2018.) Mikäli arvioinnista päätetään koulutuksen järjestäjäkohtaisesti, vaarantaa se lukiolaisten yhdenvertaisen kohtelun opintojen aikaisessa opiskelijoiden myöhempiä valintoja ohjaavassa arvioinnissa ja päättöarvioinnissa.

Lain yleisperusteluissa (luvussa 2.1.6), joka liittyy uudistettavan lukiolain pykälään 56, todetaan, että *koulutuksen ulkopuolisen arvioinnin riippumattomana asiantuntijaorganisaationa toimii Kansallinen koulutuksen arviointikeskus* (Karvi). Karvi ja ylioppilastutkintolautakunnan kanslia liitettiin Opetushallitukseen tammikuun alussa 2018. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että Opetushallitus kehittää opetussuunnitelmaperusteiden avulla lukiokoulutusta ja arvioi samalla määrittelemänsä opetuksen laatua. Tätä ei voi pitää millään muotoa riippumattomana tai ulkopuolisena arviointitoimintana. Yleisperustelussa oleva lause on myös ongelmallinen myös siksi, että ylioppilastutkinnon toinen tehtävä on tuottaa arviointitietoa siitä, miten lukion opetussuunnitelmaperusteet ovat opetuksessa toteutuneet. Yleisperusteluissa tämä ylioppilastutkinnon keskeinen tehtävä puuttuu kokonaan.

Laissa ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta pykälässä 6a esitetty rajoittamaton oikeus suorittaa hylätty ylioppilastutkinnon koe tuo koulutuksen järjestäjälle lisäkustannuksia erityisesti silloin, kun uusijoita on vain yksi. Rajoittamaton oikeus uudelleensuorituksiin uhkaa myös arvosanojen vertailtavuutta kolmannen asteen koulutukseen siirryttäessä osan kilvoittellessa paikasta tuoreen, osan ehkä moneenkin kertaan korotetun arvosanan avulla. En näe hylätyn kokeen rajoittamattomalle suoritusoikeudelle mitään lisäarvoa, kun sitä verrataan nykykäytäntöön, jossa hylätyn kokeen voi suorittaa jo nyt kolme kertaa.

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle Helsingissä 23.5.2018

Najat Ouakrim-Soivio (Tutkijatohtori/ Helsingin yliopiston kasvatustieteellinen tiedekunta)